Michael Třeštík

Chceš-li rozesmát

pánaboha

motto

Chceš-li rozesmát pánaboha

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

motto

Michael Třeštík

Chceš-li rozesmát pánaboha – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

Michael Třeštík

Chceš-li rozesmát pánaboha

Praha 2018

Copyright © Michael Třeštík, 2018

ISBN tištěné verze 978-80-267-1258-9
ISBN e-knihy 978-80-267-1340-1 (1. zveřejnění, 2018)

Chceš-li rozesmát pánaboha,
svěř se mu se svými plány.
Woody Allen

Hance a Tomovi

I.
ZAČÁTEK

1.

Hezky se na to oblékne

Miloval hudbu, divadlo a Boženku, ale jeho identita stála na novém klobouku, kabátu, obleku a vysvědčení z konzervatoře. Rozhodl se, že od Prašné brány už půjde pěšky, aby si ještě užil Prahu, a hlavně ten nový klobouk a kabát, co měl na sobě. Šel sebevědomým svižným krokem, v levé ruce nesl kufřík, pravou si každou chvíli upravoval klobouk. Pozorně se rozhlížel a hledal někoho, koho by mohl pozdravit smeknutím. Smeknutí doma natrénoval před zrcadlem. V kufříku měl nový oblek a vysvědčení a bylo mu dvacet let.

Když si předchozí večer do kufříku skládal věci a otec si všiml, že si balí i nový oblek a vysvědčení, trochu se rozčílil a oblek i vysvědčení mu z kufru vyhodil se slovy, že větší pitomost ještě neviděl.

Boženku Vladimír poznal na čtvrté galerii Národního divadla. Byla krásná, ctnostná, měla ráda hudbu a ve Vladimírovi vzbudila touhu právě po novém obleku a klobouku. Na nový oblek Vladimír musel čekat dost dlouho, ale dočkal se. Čtvrtého července 1914 přijel z Prahy domů do Poděbrad za rodiči s *Výstupním vysvědčením* z varhanního oddělení konzervatoře a s potvrzením, že *jest způsobilým vykonávat úřad varhaníka a ředitele kůru.* Otec toho sice mnoho neřekl, ale leskly se mu oči dojetím a vzal hned Vladimíra do města. Když se vrátili, měl Vladimír nový oblek, kabát i klobouk.

V novém obleku, v novém klobouku a s výstupním vysvědčením vrátil se potenciální varhaník a ředitel kůru do Prahy a běžel rovnou za Boženkou. Boženka byla okouzlena a před Vladimírem se otevíral krásný budoucí život. Ten den je kdosi vyfotografoval, jak sedí na mírném svahu v trávě, drží se za ruce a Vladimír ve druhé ruce dandyovsky drží nový klobouk. Měl vysoké čelo, bujné vlasy, brýle a sebevědomý pohled. Asi tak týden nato vyhlásilo Rakousko-Uhersko mobilizaci a Vladimír byl při druhém nástupním termínu v listopadu 1914 odveden k 28. pěšímu pluku. Do kufříku si sbalil oblek a vysvědčení, a jeho otec mu to tedy zas vyhodil ven, protože takový nesmysl, jako brát si do války oblek, prostě zakázal.

Přesto však, když se Vladimír druhý den v Praze rozhodl, že půjde od Prašné brány do kasáren

v Karlíně pěšky, měl v ruce nový klobouk a na dně rekrutského kufříku nový oblek a výstupní vysvědčení z konzervatoře. Za čas ale přišel Vladimírovi do kasáren dopis.

Milený synu,

... myslel jsem stále na Tebe, co a jak bude. Je to zlé, ale jsou i druzí stejně na tom, proto raději mužně a s veselou myslí, an lépe se vše pak snáší a ubíhá (...).

A teď něco, co mě zase netěší, žes tak neupřímný, že vždy mě přelháváš. Slíbil jsi, že zimník a šaty světlé si nevezmeš, ale dozvěděl jsem se, že se tak nestalo, žes to vlekl vše s sebou a máš to dosud u sebe. Proč nevím, že nalezneš opět výmluvu, vím ovšem dobře, ale to na věci nic nemění, užitek z toho nebude žádný. Ale to jest ta Tvá umíněnost, jako vždy.

Teď ty šaty vůbec nepotřebuješ a bylo by hříchem to tam nechávat, tedy dej světlé šaty a černý kabát k tetě na Smíchov, ihned vzal bych to pak domů. Převlékat do civilu se nebudeš smět, an to je zakázáno a trestá se přísně, tedy to v Praze nebudeš potřebovat. Udělej to ihned. Co klobouk? Ten k tetě vrať též (...).

Srdečně Tě líbá Tvůj otec Jan

Vladimír měl pocit viny. Ten pocit v sobě nesl až do konce života, protože i mně o něm vykládal.

Šaty světlé, zimník, klobouk i výstupní vysvědčení k tetě na Smíchov nakonec přece jenom donesl a otci napsal omluvný dopis, ale ten ho už nedostal, protože dřív než Vladimír dal dopis na poštu, přišel telegram:

Otec mrtev. Matka

Zemřel 29. prosince 1914 a *Polabské noviny* tehdy napsaly:

V Poděbradech zemřel v těchto dnech v divadelních a ochotnických kruzích známý bývalý činovník Jan Třeštík, zástupce Kolínské lučební továrny.

Po několika týdnech základního výcviku v Praze odjel Vladimír s 28. plukem do Szegedu. Cesta jim trvala celý den a skoro celou noc. Každý z čerstvých vojáků se choval jinak. Někteří byli zasmušilí a tiše seděli s nepřítomným nebo vystrašeným pohledem, většina ale nejistotu zakrývala sebevědomým chlapáckým chováním, družným poplácáváním, svěťáckými řečmi a zpíváním přisprostlých odrhovaček. Při těch Vladimír trpěl nejvíc, dupání na přízvučnou dobu a protahování konců frází mu rvalo uši. Hudba, ale skutečná hudba, byla jeho život. Už v dětství se rozhodl, že bude skladatelem. Z tátovy pozůstalosti jsem zjistil, že v březnu 1912 pyšně dokončil opus č. 1 – *Píseň o nevěrné kolombíně* – a v září opus č. 2 – *Prolog*. Pak se mu asi zdálo, že na samostatná opusová čísla to ještě

nejsou skladby dostatečně významné, tak z *Kolombíny* udělal opus č. 1a a z *Prologu* opus č. 1b.

Ubytování v kasárnách v Szegedu nebylo o nic lepší než v Praze. Obrovská ratejna zaplněná kavalci tak, že skoro nezbylo místo pro uličky. Ti, co ve vlaku nejvíc zpívali a nejveseleji povídali, hned věděli, kdo vedle koho bude spát, domlouvali si party a skupiny, z jiných kavalců si brali lépe nacpané slamníky a přendávali si je na ty, které obsadili. Zasmušilejší branci čekali, který kavalec a s jakým slamníkem na ně zbyde. Vladimír se snažil připojit k sebevědomým a veselým, ale jeho laskavost, jemný smysl pro humor a džentlmenské chování tady nebylo hodnotou. Tady to neplatilo. Pak už všechno bylo jednotvárné. Večer co večer rozjařené hulákání, klení a nakonec chrápání a ráno co ráno pach mužských těl a zase hulákání a klení.

Ranní nástupy, pořadová cvičení, pochod v pozoru, pochod v pohovu, na rameno zbraň, vpravo zatočit, k zemi, přískoky vpřed, sbalit tornu, rozbalit tornu a pak oběd v jídelně pro mužstvo. Vladimír vzpomínal na talíře s jemným květinovým proužkem, na stříbrné příbory po dědečku doktoru Křížkovi, na přeložený ubrousek pod nožem a porcelánovou slánku a pepřenku na společné misce. Na matčino opatrné nalévání polévky naběračkou z teriny, na bílý vyšívaný ubrus a otcův klidný pohyb, kterým si ubrousek rozkládal

na klín. V Szegedu se mačkal na lavici před pobryndaným stolem a drsnou lžící jedl z ešusu. Kolem hluk, pokřikování, údery lžic o plech ešusů, mlaskání, krkání, chechtání a nepřetržité žvanění. A pak zase pozor, pohov, zalehnout, plížit, vztyk, vyhrabat okop, řev velitelů družstev a večer zase ubikace a strkání jednoho do druhého v úzké uličce mezi kavalci. Vladimír si začal uvědomovat cenu samoty. Být sám, nikoho nevidět, nikoho neslyšet a necítit. Být třeba ve tmě a třeba v zimě, ale být sám. Mít ve své hlavě jenom sám sebe, a ne křik ostatních, útržky jejich hovorů, zápach jejich těl. V Szegedu nebyl sám ani vteřinu, nikde nebyl ani malý koutek, kde by alespoň neslyšel řvaní ostatních, ani na latrínách nikdy nebyl sám. Byl v situacích, které nedovedl řešit, byl s lidmi, se kterými neuměl mluvit, byl v botách, které ho tlačily, a nemohl se umýt, jak byl zvyklý. Chvílemi se propadal do smutku, chvílemi byl sám na sebe pyšný, že tu nemožnou situaci zvládá, že se ještě nezhroutil. To si pak přál, aby ho viděla Boženka, aby viděla, jak silného a statečného má chlapa. A taky si přál, aby ho viděl tatínek, ale to si zas vždycky vzpomněl na jeho poslední dopis a zase se propadl do smutku. Ze Szegedu se Vladimírův prapor přesunul do Kisszebenu, což je dnešní Sabinov nedaleko Prešova, a Vladimír si začal psát deník.

***

7. května 1915. *Poprvé v Kisszebenu vyšli jsme na cvičení v ½ 6. ráno. Cesta malebná, vede poli, úhory podél bystrého křišťálového potůčku, stále do vrchu. Procházíme půvabnou vesničkou, rozloženou na stráni v stínu smrkových stromů. Utábořili jsme se nad roklí; na protější straně stojí divoká třešeň celá obsypaná květy. Kam oko pohlédne, všude jaro. V dáli ční bíle vrcholy Tater, jaká velebnost v tom pohledu! Všude sytá zeleň mládí a tam v slunci třpytí se sníh. Jak volno a krásně jest v té přírodě! Sem přivésti chtěl bych svůj život, své štěstí. Zde s Boženkou bychom spřádali své sny a vyprávěli horám o svých cílech a touhách.*

15. května 1915. *Seděli jsme v nemocniční zahradě; v 5 hodin náhle ozvalo se troubení, svolávající do kasáren. Ve ¼ 7 stál náš prapor již v pohotovosti před nádražím a započato s nakládáním povozů. Nakvap jsem zaběhl se rozloučiti k Tomkovým, mezi nimiž jsem prožil tolik nezapomenutelných chvil. V Kisszebenu totiž seznámil jsem se se sličným děvčetem Valerií Tomkovou; byl jsem často hostem v jich rodině, kde mne zahrnuli dojímavou pozorností, která v té těžké době, v cizí zemi tolik hřála a tak byla mila. Předešlý večer snad naposledy u nich hladily mé prsty klávesy. Chopinův* F moll valčík*! Rodina Tomkových mne dnes doprovodila na nádraží a dlouho do noci stáli na silnici pod železničním náspem; byli zřejmě pohnuti mým odchodem. Buď jim vřelý dík za jich vnímavou*

pozornost a účast. Ani slovem, ani pohledem jsem nerozluštil tu otázku – jež tak nenadále se ozvala v mém nitru. Co znamenal ten zvláštní lesk v očích Valérky, když naposledy tiskl jsem jí ruku? Snad tomu tak dobře. S Bohem Valérko! V ½ 12. v noci jsme odjížděli z Kisszebenu.

Podle dat v deníku byl tátův prapor v Kisszebenu od 7. do 15. května, tedy jen o den víc než týden. *Byl jsem často hostem v jejich rodině ... tolik nezapomenutelných chvil ... pohnuti mým odchodem ... dlouho do noci stáli na silnici.* Tomu je těžko rozumět. Z tátova vyprávění si matně vzpomínám, že Valérčin otec byl lékař. Asi vojenský lékař, asi se účastnil výcviku vojenských sanitářů (táta byl sanitář), asi bydleli v nemocnici v areálu kasáren. Jinak to nedává smysl, ale i tak je to na jeden týden zápletka dost zhuštěná.

2.

Bude si užívat krásné přírody

16. května. *Svátek Jana Nepomuckého. Krásná jarní neděle; jedeme do boje, mnoho krásných krajin projíždíme – vše je stále nové a jiné. Večerem dojíždíme k průsmyku a Marmarošské Sihoti. V ½ 9. vjíždíme do Karpat. Znaven dojmy usínám.*

21.–23. května. *Ve 3 hodiny ráno se vstávalo a v ½ 5. jsme vyšli na pochod. Nejprve jsme přešli hranice Haliče přes Karpaty. Cesta byla neobyčejně krásná. Šlo to sice stále do kopce, ale krásnými lesnatými a hlubokými stržemi. Když jsme dostoupili vrcholu, poprvé jsem viděl dílo války: celé temeno vrchů vypáleno; stromy v divoké spoustě pokáceny ležely na zemi. Po vrcholu táhl se střelecký zákop ohrazený několika řadami ostnatého drátu. Po 3. hod. odp. strhla se mírná bouře a počalo pršeti. Šli jsme toho dne celkem 35 km až do Miskolce, kde*

se nocovalo. Mnoho únavy necítím, krásou krajiny tak zaujat, že na námahu pochodu zapomínám.

V noci odešla od nás 3. rota a nyní odchází 4. Dál jde jen naše 2. rota. Celý den silně prší; brzo jsem promočen až na kůži. Tento den byl strašný. Cesty jsou zcela rozmoklé; jdeme většinou po neschůdných lesních cestách, bez oddechu a bez jídla. Teprve ve 4 hodiny smíme sníst konzervu; poněvadž vše je rozmoklé, nemůžeme si rozdělat ohně a jíme ji studenou. A opět z kopce do kopce v prudkém dešti. Na tlačení bot skoro zapomínám, neb vše ostatní bolí mě snad ještě více. Též možné, že boty se již nohám přizpůsobily. Jsem úplně vysílen. V ½ 8. docházíme do městečka, kde přenocujeme. Všechno na nás prosáklé vodou, jest zima a hlad; dostali jsme jen trochu kávy. Byl to nejbědnější den, kdy úplně vysílen jsem cestou padal. Ušli jsme přes 40 km. Zcela blízko jest již slyšet dunění děl. Spíme u jedné židovské rodiny v baráku.

24. května. *Zbytky našeho 28. pluku odtáhly již do zákopů a naše sanitní hlídka nyní čeká u nového velitelství na rozkaz. Jest ½ 8. Vyprosili jsme u pojízdné kuchyně trochu kávy; byla výtečná, ale bylo jí pro naše vyhladovělé žaludky velmi málo. Odpoledne byla slyšet silná kanonáda; to Rakušané obstřelují Kolomen. Odsud necelou ½ hodinu cesty za kopcem jsou naše zálohy. Vidíme řeku Prut, za níž již jsou pozice ruské. Opět jeden den uplynul, co přinese zítřek?*

25. května. *Konečně nás umístili. Celá naše „parta" byla rozhozena. Kadet Košťál zůstal v polní nemocnici, já s Vaňkem jsme přiděleni k 7. rotě. Jsme ubytováni ve vsi Lancyně, která leží na řece Prutu. Náš hospodář je Polák, chata chudičká, všude hledí z koutů bída a utrpení. Přišli jsme sem dopoledne v 10 hodin hladoví, neboť jsme ani ráno nic nedostali. Dali nám vařené fazole a kus chleba – a mají sami sotva co do úst dáti. Asi v 11 hodin ostřelovali Rusové naše pozice, které jsou nám v zádech po vrcholu kopců. Poprvé jsem viděl praskat šrapnely a dunět granáty; vystřelili asi 9× a nyní opět ticho.*

26. května. *Dnes v noci začla silná kanonáda; ihned jsme byli v pohotovosti předpokládajíce, že načal ruský útok. Potom jsme zvěděli, že to střílela naše baterie – prý omylem! Den dnes jest překrásný. Od našeho kadeta, Čecha, jsem slyšel, že se očekává ruská ofenziva a náš ústup, snad za několik hodin budeme v ohni. Most přes Prut, asi 30 kroků od naší chalupy, má se držeti, dokud nepřejdou přední hlídky, které jsou na druhé straně. Všechny cesty a místa však mají Rusové nastřeleny, štěstí stůj při mně!*

3. června. *Již druhý den zuří kolem boj; včera ráno kolem našeho úkrytu (jeskyně, kterou jsme vyhrabali v stráni lesa) padal šrapnel za šrapnelem. Bohudík zůstali jsme všichni uchráněni. Došlo k útoku, o kterém jsem se zmínil 26. 5. Rusové odtlačili nás od řeky až do lesů. Při počátku útoku byl*

jsem již za řekou; naše rota byla službou hlídkovou. Útok započal k ránu a my utíkali pod silným ohněm k mostu. Potom jsme se zakopali v lesích. Rusové způsobili strašnou paniku a velká část frontu dala se na útěk. Tu však neočekávaně Rusové zastavili nástup a přes noc se vrátili zpět za řeku. Po tomto ústupu včera večer jsem poprvé vykonával službu. Jest mnoho trpících a mnoho zahynuvších. Srdce krvácí při pohledu na ta nelidská muka, na strašlivá zranění. Za čí viny musí ti ubozí tolik vytrpět? První cesta byla krutou zkouškou pro mé nervy. Šli jsme sice úvozem, ale brzy nás Rusové zpozorovali a stříleli po nás nepřetržitě. Je mi stydno, že nemám tolik sil, abych mohl všude poskytnouti pomoci. Co krve včera teklo, vzduch byl přesycen její nasládlou vůní, kdy bude konec toho neslýchaného vraždění? Boženko!

5. června. *Již pátý den zuří boj, a dosud nerozhodnuto, ba zdá se, že teprve to nejděsnější vraždění započne. Obě strany nasazují všechny síly, aby zvítězily. Jsem krajně vysílen, sotva stojím na nohou a hlava šílí. Dnes my byli dosti v bezpečí, však opět ta strašná noc! Tatíčku, neopouštěj mne! Rusové činí mocné nápory a střelba neustává ani na chvíli; kulky stále sviští vzduchem, létají však většinou vysoko nad hlavou a jen občas některá se zaryje blízko do země nebo do kmene. Této hudbě jsem již přivykl.*

6. června. *Jest překrásná neděle; den dnes přešel poněkud v klidu. Střelba z pušek byla slabá,*

vzpomínám na domov, na Boženku, na Prahu. Krásná zlatá matičko Praho, kdy budu opět hledět na tvé věže, kdy uvidím Hradčany ve večerních červáncích? Kdy otevrou se brány Národního divadla přede mnou? Kdy zazní ty drahé zvony v můj sluch, Praho, má vzdálená Praho!

7. června. *Dnešní den přinesl neočekávané překvapení, Rusové v noci ustoupili. My ráno opouštíme naše zákopy a vracíme se přes most do hořejšího města za řeku. Podivil jsem se, jak mnoho tu jest našeho vojska. Vpředu zuří boj, v něm celá naše divize, my dosud v rezervě. Co nejdříve máme odejíti dopředu. Mluvil jsem s kadetem Macharem, který mně sdělil některé podrobnosti z posledních bojů; při posledním ruském nástupu napravo od nás čtyři naše pluky se daly na útěk, vznikla strašná panika. Zvláštní, že Rusové tohoto nevyužili a ustoupili. Též jsem zvěděl, že Vojta Kerhart je u Kolomce. Zdálo se mi, že si trochu oddychnem, a zatím nové svízele nastávají. Tatíčku, tatíčku, neopouštěj mne! Jest již večer. Postupujeme překrásným jehličnatým lesem; kapradí téměř zvýše člověka. Jest tu velebné ticho, jenom vysoko v korunách ptáci si vesele štěbetají; z dáli jsme viděli laň. Přebrodili jsme několik potoků. Co nás čeká tam vpředu?*

8. června. *Ve 3 hodiny ráno dáváme se na pochod, spali jsme na louce. Jdeme kolem opuštěných ruských okopů; překvapila mne jich úprava, jaká*

jim byla věnována pečlivá práce a důmysl. Vše jest přesně urovnáno, nakladeno a vše jest velmi účelné a pro vojáka pohodlné. Nyní tu válí se mnoho různých zahozených věcí, části kroje, i místy pušky leží. Šlo se až do 10 hodin. Spíme v lese. Dnes jsme ušli 50 km.

9. června. *A opět jdeme. Jsme již pod Karpaty a cesta méně zajímavá, v rovině. Po silnicích spousty prachu, a poněvadž neustále se pohybují kolony vojsk, prachu plný vzduch, k zadušení. Jsme silně znaveni horkem a prachem; sotva pletu nohama. Ruch neustále vzrůstá, kdesi blízko jest asi hlavní štáb, poněvadž potkáváme mnoho různých kurýrů a ordonancí; projíždí mnoho automobilů. Kdesi vlevo střílí naše artilerie. Jsme svědci nepochopitelného, ale vzorného ústupu Rusů. Nikde nezanechali stopy chvatu a kvapného útěku – vše uklizeno. Jaké mistrovství! V místech, kde nyní jsme, byli ještě ráno kozáci a v noci odešla vojska jejich. Kolují zde fantastické pověsti, že prý Srbsko a Řecko jde s Rakouskem proti Itálii! Jsem strašně zemdlený. Teprve v ½ 11. zastavujeme a nocujeme na oraništi. A jak výtečně se spalo na těch hroudách, lépe jak v peřinách. Nemohu nic jísti a to mne oslabuje. Večer jsem sehnal trochu vařených brambor a málo mléka – jaká to byla hostina!*

10. června. *Odpočívali jsme dlouho, až do ½ 10. dopol., a potom zavedli nás poněkud dále do polí. Poněvadž praží slunce, přinesli hoši větve a udělali*

si jakési větvové chýše, dobrý úkryt před sluncem. Zašel jsem do blízké vsi a obešel téměř všechna stavení a sehnal jsem čtyři vejce a slíbili mi po poledni mléko. Praží silně slunce a všichni většinou spí. Ve 3 hodiny neočekávaně poplach a příkaz k dalšímu pochodu. A tak bylo po mléce, na něž jsem se těšil. Jdeme do západu slunce a tábořím na kopci na překrásné louce ve vysoké trávě. Večer byl teplý a tichý, po louce vzplanulo mnoho ohňů, já též jsem založil ohníček a uvařil vajíčka, na kterých si potom tak pochutnávám. Večer setkali jsme se ještě s Vojtou Kerhartem a Veyvarou a hezky zavzpomínali na domov. Jdu spát velice pozdě, neboť mne okouzlil dnešní večer; jest tak mírně, volně, tak se v tom tichu lehce vzpomíná...

11. června. *Asi ve 2 hodiny v noci nás vzbudili a jdeme dál. Seznámil jsem se s praporečníkem Vejvodou od 5. roty a příjemně se s ním cestou bavím. Míjíme ruské zákopy, leží na kopci a lehce se dají udržeti, poněvadž přístup k nim za cenu strašných ztrát. Jdeme až do 10 hod. večer. Nocujeme na oraništi. Kolem spousty všeho druhu vojsk. Vzpomínám na domov a jest mi velmi teskno.*

Z tátova deníku jsem pochopil, že Veyvara byl jeho starý kamarád ještě z Poděbrad a Vejvoda naopak nová známost z fronty. Ve fabulovaném textu by nikdo rozumný nenechal vedle sebe dvě jmé-

na tak podobná jako Vejvoda a Veyvara. Chtěl jsem jim jména změnit, aby se mi nepletli, ale než jsem si to rozmyslel, oba padli. Vojtu Kerharta bych ve vyprávění určitě nedržel, kdyby se o mnoho let později nestal svědkem na Vladimírově svatbě.

3.

Nebude si chtít vybryndat kávu

13. června. *Jde mělký déšť a dosti chladno. Změna počasí vítaná, poněvadž nás trvající horka velmi oslabovala. Vyšli jsme na kopec, zde vidíme umístěnu naši baterii a vozatajstvo. Jde zde čilá střelba, jsme již bezprostředně za frontou. – Odpoledne déšť ustal. Jest asi 4 hod. Ležíme na pokraji lesa, mezi dvěma stráněmi; jaké tu rozkošné zákoutí, chráněné stínem krásných dubů, místo stvořené pro oddech po skončené práci. S jakou lačností oddávám se těm chvílím, kdy mohu zapomenouti na úlohu, kterou jsem nucen hráti, a kdy mohu cítit a vidět jen tu věčně krásnou a volnou přírodu! – V ½ 5. opouštíme tento útulek a hustým lesíkem vylézáme kamsi do vrchu. Stezka jest velmi neschůdná a hustý porost zabraňuje rozhledu; jdeme husím pochodem a málem bych sešel z cesty, ztrativ mého předcházejícího; zde by to*

nebylo příjemné. Když jsme konečně se vyškrabali nahoru na cestu, zasypal nás déšť kuliček, přičemž bylo několik raněno. Nyní již jest cesta nebezpečná, jdeme podél linií, kulky vesele hvízdají. Docházíme do zákopů, v nichž můžeme trochu svobodněji vydechnouti, a opět dopředu. Rusové volí výtečné pozice, takže když naši postupují, musí přecházet velké nekryté plochy a stráně, kde jsou výtečným terčem. Nyní jsem již v bitevní linii, jest plná tma, jenom ohýnky zableskují při výstřelech ručnic a padající granáty jak letící pochodně osvětlují chvílemi tuto temnou noc. Téměř ničeho nerozeznávám, kulky neustále fičí kolem uší, často padám, klopýtám – jest to strašná cesta. Pozdě v noci boj poněkud ztichl, já vyhrabal malou jamku pro hlavu a brzy tvrdě spím.

14. června. *Dnes velmi horký den. Časně ráno v lesíku před zákopy byl raněn hejtman naší roty, při výzvědách. Od rána jest pekelný oheň ručnicový. Vyhrabal jsem si dobrou skrýš, potom však byl rozkaz o několik metrů dopředu, i musel jsem hrabati znovu. K poslednímu začli Rusové obstřelovat naši frontu granáty těžkého kalibru. Jest to hrůzokrásný pohled, jako by země na mnoha místech soptila. Zdvihne se černý sloup hustého dýmu, kusy země letí do výše – běda těm, kteří jsou strženi v ten vír. Raněných jest velmi mnoho, a mrtvých snad ještě více. Viděl jsem následující obrázek: Jako posila postupovala k nám v řetězu maďarská četa, byli*

ale zpozorováni Rusy a začli je obstřelovat granáty. V řadě povstal zmatek a někteří dali se na útěk. Náš velitel začal volat po nich – asi neslyšeli a ani nemohli –, a když stále běželi zpět, obrátil velitel strojní pušku a začal po nich střílet. – Obstřel našich zákopů trval celý den, já však spal vysílen v své skrýši velmi dobře. Odpoledne na zpáteční cestě z obvaziště, kam jsem několikráte nesl raněné, posilnil jsem se v jedné chalupě vařenými brambory.

15. června. *Přes noc Rusové opět couvali. Opustili jsme naše okopy; nedaleko od nás leželo pět mrtvých Rusů, byli tu již asi dva dny, vykopali jsme hrob a pohřbili je. Za námi v okopech jsem viděl několik mrtvých našich vojáků, kteří také tam již několik dní leží. Prošli jsme lesíkem a za ním v poli našli jsme ještě jednoho Rusa. Když jsme ho prohlíželi, nenašli jsme žádnou ránu, jenom ruku měl obvázanou. Teprve když vyhrabali jsme hrob a svalili ho do něj, jak se obrátil, viděli jsme, že vzadu v hlavě má střelnou ránu. Chudák, byl asi v okopech raněn, tam mu obvázali ruku a on již s ulehčením běžel z fronty a tu zrádná kulka jej skosila. Při poledním odpočinku jsem konečně dostal první lístek od Boženky, bohužel příliš stručný.*

16. června. *Za nevlídného rána odcházíme směrem k Dolině. Po dlouhém pochodu přišli jsme ku Dněstru. Jest tu postaven pontonový most, který Rusové hlídají, a proto celá vesnice jest pod silným obtlakem artilerie. Most jsme šťastně přešli a nyní*

jdeme podél břehu. Po obou stranách jsou vysoké stráně, srázné a lesnaté, řeka je velmi prudká. Nedaleko odsud jest záhyb řeky, tam zastřílení Rusové; poněvadž stěna jest srázná a skalnatá, musí se projít kolem řeky pod jejich palbou. Přechází se po jednom a mnoho těch, kteří nedoběhli tam za skálu do úkrytu. Přejdu já šťastněji? – Přeběhl jsem, tři granáty padly, jeden přede mne, druhý kamsi na skálu a jeho obal plesknul do vody a třetí za mnou, kamení deštěm se sypalo kolem a já bohudík vyvázl bez pohromy. – Jest krásný večer. Lezeme po příkré stráni s velkou námahou. Nahoře jde boj. Asi do poloviny jsme se doškrábali a tam ulehli a měli čekat do noci. Náhle se však strhl pokřik, bylo slyšet, jak Rusové útočí s křikem urá – nastal nevypsatelný zmatek. Vše bezhlavě se řítilo opět dolů k Dněstru. Dole hodnou chvíli trvalo, nežli rotu dali dohromady; a když se mělo jíti dopředu, neočekávaně se strhla zepředu silná palba. Ukázalo se, že Rusové jsou zakopaní nedaleko od nás, v širokém oblouku řeky ve stráni. Byly to ošklivé okamžiky. Byli jsme jako v pasti, ze dvou stran Rusové, po pravé ruce Dněstr a za námi ten ošemetný záhyb nastřílený artilerií. Vše se nahrnulo do výmolu a byli jsme tu doslova jeden na druhém. Teprve za tmy jsme se odvážili ven a naše sanitní hlídka našla skrýš v osamělém kamenném domku nedaleko odsud stojícím. Jest z poloviny pod jakýmsi náspem, tedy v zemi, tu byla asi stáj, poněvadž

je tu mnoho sena. Sem nosíme raněné a zde též přenocujeme.

17. června. *Celý den zůstáváme na místě. Jakmile se někdo ukáže – ihned začne střelba, Rusové výtečně sem vidí, jsou nahoře. Já také neopatrně vystrčil hlavu, chtěje se trochu rozhlédnouti, a kulička se zaryla do stěny jenom centimetr nad hlavou. Vlevo od nás, nahoře, zní silná střelba. – Jsem zvědav, jak se z této pasti dostaneme. – Jest překrásný letní večer. Jaký klid zírá z těch strání a voda tiše plyne kamsi v neznámou dál. Stromy tiše vydechují a podivují se těm nešťastným lidem, kteří přišli rušit ten božský klid. Čas od času otřásá se vše děsnými ranami artilerie, odráží se mnohokrát o stráně a skály – a opět vše zatichne. Až za tmy přivedli koně s jídlem – Rusové je ale asi zaslechli a začli zběsile střílet, takže jsme ani se nemohli najísti. Později však ztichli a tichá noc snesla se v údolí.*

18. červen. *Přes noc obsadili naši protější stráně a ráno začal útok. Časně ráno šel kolem nás dopředu praporečník Vejvoda se svým oddílem, byl velmi sklíčen, potom jsem se dozvěděl, že byl tam zabit. Rusové opustili svoje pozice, mnoho se jich vzdalo i s důstojníky. Postupujeme přes staré ruské zákopy, potom jdeme vlevo romantickou roklinou vzhůru. Krajina zde divoká a krásná s mnoha potoky a bystřinami. Do večera jsme vystoupili až na vrch skal. Rusové kladou houževnatý odpor. Že byl zabit praporečník Vejvoda, mne ohromilo. Jest mně*

to velmi líto, byl to velmi dobrý člověk; mnohou hodinu jsem strávil s ním v pochodu za rozhovoru. Ještě předvčírem náhodně mluvili jsme o tom stálém nebezpečí, které nás každé chvíle ohrožuje; on pevně věřil ve vůli Boha a vždy říkal, že lépe zemřít v mládí nežli v starých letech. Netušil chudák, že jest to jeho osudem. Věřil v posmrtný život, nechť ho víra nezklame a najde věčný mír a klid v zemi, po tolika utrpeních posledních svých dnů. V noci v silném dešti a bouři jsme nosili raněné. Cesta velmi neschůdná, divokými roklemi. Kromě toho neustále poletují zleva kulky.

19. června. *Stále ještě prší; spal jsem na stráni v plachtě a ráno jsem všecek prozáblý a otlačený. Silně se střílí, zdá se mi, že by Rusové chtěli nám odříznout cestu za Dněstr. K polednímu se ukázalo slunce. Máme před urputným bojem, tatíčku, neopusť mne! K večeru v strašné přesile Rusové udeřili na naše; již se zdálo, že naši neodolají, všechny rezervy nastoupily do linie a teprve k večeru pozdě podařilo se nástup zastavit. Nás využívali k nošení munice do linií; byla to příšerná cesta. Okopy od nás byly asi 10 minut přes kopec; musilo se do nich po mírném sklonu zoraným polem a Rusové mohli na nás výborně mířit. Téměř každý to odnesl, kdo tuto cestu dělal. Nevím ani, jak jsem se překutálel v dešti kulek do okopu, a potom zpět nahoru to bylo ještě horší, a ozval se také kulomet a cítil jsem, jak za mnou kropí. Štěstí, nic*

mne nezachytlo. Za tmy jsme šli opět dopředu, pro raněné. Odnesli jsme asi pět mrtvých, položili jsme je u osamělého stromu a dva zůstali kopat hrob.

***20. června.** Celý den trvá boj. Večer počínal si Rus tak výbojně, že situace opět byla kritická, ustoupili jsme poněkud, potom opět artilerie zahnala Rusy zpět a naši se vrátili. Za tmy odnesli jsme z linie dva mrtvé a potom jednoho raněného na obvaziště. Tentokrát šli jsme čtyři. Od kadeta Košťála jsem zvěděl smutnou zprávu, že byl zabit od nás Veyvara. K spánku jsem se uložil až za svítání.*

***21. června.** Dlouho jsem neodpočíval; časně ráno přišly zálohy, a poněvadž jsem ležel v úžlabině, kterou jsem si zvolil za své útočiště, pošlapali mě, když tudy táhli. U našeho hejtmana, který leží nedaleko ode mne, jest horečný ruch, telefon stále piští a rozkaz letí za rozkazem – nasvědčuje to, že se čeká cosi významného. Rusové střílí slabě, zato naši praží bez ustání. Později se mně to vysvětlilo: Rusové postupovali a stříleli jenom v salvách. Kolem osmé hodiny začal již boj. Ordonance běhaly a přinášely stále poplašnější zprávy, prý jsou Rusové již zcela blízko, jsme v polokruhu sevřeni. Zanedlouho dal hejtman rozkaz k ústupu a sám se svou družinou chvatně odešel po úbočí rokle kamsi zpět. Každý popadl svoje jmění a hnal se pryč. Já seběhl jsem roklí dolů a očekával, co se bude dít dále. 8. rota, která jest nahoře, silně střílí. U potůčku*

jsem rozdělal ohně a vařím vodu na kávu. Kdosi mi za několik cigaret přenechal konzervu. Netrvalo to však ani deset minut a 8. rota kvapně sestupuje dolů a volají, abychom běželi. Popadl jsem chvatně kotýlek s kávou a opatrně jich následuji. Brzy za námi se posypaly kulky. Všichni dali se do běhu, k mostu. Mně se příliš utíkat nechce, ukrývám se za balvany a zpovzdálí jich následuji. Jsem poslední Rakušan, který opustil tuto rokli. Vpravo jest most, jediný přechod přes Dněstr, ale silně se tam ozývá ruský kulomet, musíme na opačnou stranu.

Na druhé straně jsou v lese Maďaři a ti volali, že jest tu brod, brzo skutečně jsme jej nedaleko našli. Ihned většina našich se zula a začli brodit řeku; šli v řetězích po deseti až patnácti, držíce se za ruce a kolem pasu. Nedošli daleko – Rusové je spatřili a začla palba, kdesi z vrchu. Jenom několik jich dostihlo druhý břeh, ale mnozí se utopili. Přes řeku nemožno se živý dostati. Ráno při útěku v rokli zapomněl jsem vzíti tlumok, který jsem sundal ze zad při vaření kávy. Jsem velmi rozmrzelý, neboť jsem tam měl celý svůj majetek a mnohé poznámky a věci, které nerad ztrácím. Vidím, že nezbývá než zajetí.

4.

Olga Vasilevna

Vladimírův deník pokračuje líčením prvních dnů a týdnů zajetí a pochodů do zajateckých táborů. Na konci jednoho ze záznamů se Vladimír *cítí velmi nezdravým*, průběžný deník končí a je dopisován až po třech měsících zpětně. V deníkové pauze nejdříve v ruských vojenských nemocnicích několik týdnů bojoval o život se zvratným tyfem a pak se z něho dlouho vzpamatovával. Mezitím ho *tramwayemi*, vlaky i loděmi převáželi z místa na místo podle toho, jak si to vynucovaly změny na frontě a stěhování nemocnic. Teprve na podzim se z nemocnic vrátil do zajateckého tábora zbědovaný, vyhladovělý a vyhublý.

Přežít v zajateckém táboře bez peněz bylo obtížné. Kdo si nemohl dokupovat jídlo nebo je za něco vyměňovat, byl na tom zle. Někteří zajatci ale byli občas posíláni na placené práce ven

z tábora, a protože Vladimír žádné peníze neměl, snažil se mezi ně dostat, přestože sotva stál na nohou. Přes nesouhlas táborového lékaře se mu to podařilo a koncem října 1915 byl s větší skupinou zajatců odvezen kamsi ke Kazani, kde kopali kanály pro vodovod od Volhy ke vzdálené chemické továrně. Míra jeho zuboženosti sice neklesla, ale překvapivě to přežil a vydržel tam déle než čtyři měsíce. Na začátku března 1916 se zase vrátil do tábora, ale přihlásil se hned na polní práce, byl zařazen do transportu pracovních sil vysílaných „na jih" a 17. března opustil tábor. Asi po týdnu se přes Samaru dostal do Charkova a tam jeho deníky končí na několik let. Dál je už jen vyprávění. Vyprávění táty, které zapsala máma, a vyprávění táty, které si pamatuju sám. Termín *dvorjan peredvodítěl* jsem převzal z máminých vzpomínek. Možná není správný, ale protože se v textu objeví jen dvakrát, tak jsem ho neověřoval. Počasí, oblečení a některá křestní jména jsem si musel vymyslet.

Vladimír skončil nakonec v zajateckém táboře v Melitopolu, malém městečku asi padesát kilometrů nad Azovským mořem a dvě stě kilometrů východně od Krymu. Byl kost a kůže, protože cestou z Kazaně opět prodělal nějaké zdravotní potíže a celkem už tři čtvrtě roku se pořádně nenajedl. Do tábora jezdily hospodyně z okolních hospodářství a braly si tam zajatce na práci za stravu, protože většina místních mužů byla od-

vedena do armády a o pracovní síly byla nouze. Už druhý den po Vladimírově příjezdu do tábora byl *pracovní bazar*. Zajatci se shromáždili na dvoře tábora a nabízeli se k práci. Kolem nich chodily ženy z hospodářství a vybíraly. Některé vzaly a odvedly celou skupinu, některé přijely v jednoduchých jednoosých bryčkách a odvezly jen jednoho nebo dva. Někdy byli zajatci vráceni druhý den nebo ještě večer, někdy třeba až po týdnu nebo po měsíci. Zajatci tomu říkali *trh s otroky*, ale byli hodně rádi, když se z tábora ven na práci dostali. Měli pak lepší jídlo, dny jim lépe utíkaly a aspoň na chvíli zase nahlédli do kulis normálního života. Také Vladimír s radostí a chutí nastoupil k výběru a připojil se ke skupině zajatců uprostřed dvora. Některé hospodyně už některé zajatce znaly a handrkovaly se o ně s jinými, z obou stran se žertovalo, přehánělo, smlouvalo, pokřikovalo. Hlouček zajatců se rychle tenčil, až uprostřed dvora zůstal stát jediný. Vladimír. Bryčky se zajatci odjížděly, tlačily se u výjezdu ze dvora, ale vtom nastal ruch, bryčky začaly zase uhýbat a do dvora vlétl velký otevřený kočár.

Ach, to je bárina, zašumělo okolo, kočí zastavil uprostřed dvora a z kočáru sestoupila korpulentní dáma s vysoko vyčesaným drdolem. Správce dvora k ní hned s velkou zdvořilostí přiběhl. „Olgo Vasilevno, moc mě to mrzí, nevěděl jsem, že přijedete, už tu nikoho nemáme, všichni už jsou rozebraní."

Olga Vasilevna zabouchla dvířka kočáru a rozhlédla se. „A co tenhle?“ Kočí seskočil z kozlíku, popošel k Vladimírovi a uchechtl se. „Vezmu ho,“ řekla Olga Vasilevna. Mužik prsty objal Vladimírovu ruku pod ramenem a znovu se zachechtal. „Na práci?“ smál se, „leda tak na stravu.“ Olga Vasilevna se přes rameno znovu podívala na Vladimíra. „Vezmu ho,“ otevřela dvířka a ztěžka nastoupila do kočáru. „Prochore, teď pojedeme do Lublaňky, pak mě odvezeš domů a pro tohohle se vrátíš.“ Prochor vylezl na kozlík, trhl opratěmi, objel dvůr a vyjel z vrat. Správce dvora přišel k Vladimírovi a významně pokýval hlavou, „Olga Vasilevna, žena hraběte Alejnikova. Alexej Jefremovič Alejnikov je dvorjan peredvodítěl, představený všech šlechticů gubernie.“ Tak začaly nejkurióznější měsíce Vladimírova života.

Posadil se na lavici do stínu a čekal. Čekal dlouho, ale nakonec do dvora znovu vlétl Prochor s kočárem. Vladimír vzal svůj kufřík, přiběhl ke kočáru a chtěl nastoupit, ale Prochor ho okřikl. „Do panskýho nelez, hlupáku.“ Vladimír byl bezradný. „Dozadu na stupátko, hlupáku.“ Vladimír nastoupil na stupátko a kufřík přitiskl mezi sebe a zadní část kočáru. Prochor vyrazil. Dával si záležet, aby jel rychle a aby to hodně drncalo. Jeli asi půl hodiny, až dojeli k letnímu sídlu hraběte Alejnikova. Před vchodem do domu stál jiný kočár, Prochor zastavil za ním a pozdravil se s druhým kočím.

Vladimír slezl ze stupátka a zůstal bezradně stát uprostřed pískové cesty, ale vstupní dveře se otevřely a vyšla Olga Vasilevna zavěšená do prošedivělého muže. Rozloučili se, a než muž nasedl do kočáru, ukázal na Vladimíra a ohlédl se po Olze Vasilevně. „Na práci," odpověděla. Muž nevěřícně zakroutil hlavou. „Na práci," zopakovala důrazně Olga Vasilevna a Prochor se uchechtl. Muž se pomalu otočil, vzal svému kočímu z ruky bič, popošel pár kroků k Prochorovi a švihl ho přes stehna. Prochor zaskučel a zkroutil se bolestí. „Ještě jednou se zasměješ tomu, co říká bárina, a dostaneš dvacet ran nahajkou." Pak nastoupil do kočáru a odjel. Tak Vladimír poznal Alexeje Jefremoviče Alejnikova.

To nezačíná dobře, myslel si zřejmě Vladimír a měl pravdu, protože o tom, kde bude spát a co bude dělat, rozhodoval Prochor. Jako místo na spaní mu vykázal jednu prázdnou kóji ve stáji a Vladimírova práce byla uklízet pod koňmi, vyvážet hnůj a vůbec být k ruce štolbovi. Štolba byl celkem rozumný chlap, ale Prochor byl zlý primitiv. Byl to obyčejný kočí, ale nějakým zázrakem se stal jakýmsi pomocníkem Olgy Vasilevny, prostředníkem mezi ní a ostatními sloužícími, nebo dokonce zástupcem správce, který byl odveden do armády.

Prochor na Vladimíra nepřetržitě řval, cokoli a jakkoli Vladimír udělal, bylo podle něj špatně

a Vladimír to musel předělat. Po několika dnech ale šla Olga Vasilevna kolem stáje a Prochor si s chutí postěžoval, že Vladimír je hlupák líný a neschopný. „Nebude u koní," řekla Vasilevna, „dej ho k ovcím."

Mužik, který se o ovce zatím staral, Vladimírovi ukázal, kam má ovce každé ráno odvést na pastvu, u kterého napajedla je napojit a jak jim má karbolkou natírat čela, když je měly do krve otlučená od vzájemného narážení, a nechal Vladimíra Vladimírem. Vladimír každé ráno vyhnal ovce na pastvu a k napajedlu, natíral jim čela karbolkou a večer se vracel na *ekonomii*. Bylo to něco mezi menším zámkem a statkem, patrový dům se dvěma bočními křídly a vzadu stáje a hospodářské budovy. Táta o tom nikdy nemluvil jako o statku, vždycky tomu říkal *ekonomie*. Byl na *ekonomii*.

Tím, čím byl Prochor pro hospodářství *ekonomie*, tím byla pro dům Duňaša. Byla to mladá, ještě neprovdaná žena, klidná a milá a Vladimíra si oblíbila. Každé ráno mu dávala nejenom jídlo na celý den, ale k tomu ještě velký kus chleba s tvarohem, aby *aspoň trochu přibral*.

Jak to před časem na nádvoří *ekonomie* s Alejnikovem a Prochorem nezačalo dobře, tak teď se to dost vylepšilo. Noci ve stáji byly docela pohodlné, na občasné zaržání nebo přešlápnutí koní si Vladimír rychle zvykl, venku bylo dobře, karbolka sice zapáchala, ovce také, ale Prochor byl daleko.

Po několika dnech si na svoji roli zvykl. Začal rozeznávat některé ovce, přestal se bát, že mu někam zaběhnou, a cítil, že při takové službě se dá zas fyzicky do pořádku.

Ale přišla další sobota, bylo krásně, na *ekonomii* přijelo všechno panstvo a dámy s dětmi šly na procházku. Jedna z nich, jen o málo starší než Vladimír, se zastavila u napajedla, kde Vladimír čekal, až se ovce napijí, a všimla si jeho rozedraných vojenských kalhot. Zajatec? Zajatec. Odkud? Z Prahy. Z Prahy? Z Prahy. A cos tam dělal? Studoval konzervatoř. Konzervatoř? Jsem klavírista a učitel hudby. Klavírista? Klavírista. Pokývala hlavou, vzala dítě za ruku a odešla.

Vladimír měl klid, ovce se napily a pomalu se loudaly k *ekonomii*. Než tam ale došly, přiběhl k Vladimírovi vystrašený mužik z *ekonomie* a vzal mu z ruky konvičku s karbolkou. Jdi rychle k bárině! Ale rychle, zlobí se. Vladimír došel na nádvoří, a než došel před dveře do domu, ty se otevřely a bárina na něj přísně kývla.

„Tys prý říkal, že jsi klavírista!"

„Ano, jsem klavírista."

Bárina ho vzala za loket, odtáhla do salonu před klavír a odklopila víko klaviatury. „Ukaž!"

V salonu byly dvě mladé dámy a dva velcí chrti. Vladimír bárině ukázal špinavé a podřené ruce.

„Podívejte, přes rok jsem nehrál."

„Ne! Ukaž! Jestli si vymýšlíš, tak běda."

Vladimír se posadil, zhluboka se nadechl a trému cítil od nohy, kterou nahmatával pedál, po konečky prstů nad klaviaturou. Chvilku mu hlavou letěla jména Glazunov, Glinka, Musorgskij, ale noty se mu nevybavily žádné. Chopin. Tedy Chopin. Jako v Kisszebenu, *Valčík F moll*. Začal hrát. Šlo to docela dobře, ale odehrál jen pár taktů a bárina se rozječela.

„Dost! Ještě tohle! Oj, já budu nemocná." Začala poletovat po salonu a máchala rukama. „V domě Alexeje Jefremoviče Alejnikova! Taková ostuda mě zabije. V domě Alexeje Jefremoviče Alejnikova klavírní virtuos pase ovce! Já budu nemocná!"

Pak zavolala služebné, dala jim instrukce a otočila se k Vladimírovi. „Prosím, jak se jmenoval pan otec?"

Vladimír se na ni nechápavě díval. „Jan. Rusky Ivan."

„Večeříme v devět hodin, Vladimíre Ivanoviči," řekla s omluvným úsměvem Olga Vasilevna.

5.

Alexej Jefremovič Alejnikov

Na večeři přišel Vladimír už vykoupaný, oholený, s upravenými nehty, novými kalhotami a čistou bílou rubaškou s vyšívanými svislými pásky. Prostřeno bylo pro šest osob. Alejnikov s bárinou seděli v čelech, po jedné straně snacha s dítětem, po druhé Vladimír vedle druhé snachy. Druhá snacha se jmenovala Jelizaveta Alexandrovna, byla ženou mladšího syna Alejnikovových a Vladimírovi připadala velmi krásná.

Měšťanská výchova, kterou si z rodiny advokáta doktora Křížka odnesla Vladimírova matka, její přísný dohled, Vladimíre, lokty ze stolu, Vladimíre, narovnej se, Vladimíre, krájej si menší kousky, měla v domě Alejnikovových úspěch. Když Alejnikovovi zjistili, že Vladimír umí stolovat, že je milý a společenský, počáteční rozpaky se rozplynuly. Bárin byl strohý a rezervovaný, ale zajímal

se o frontu, zajetí, ale hlavně o politickou situaci v Rakousku-Uhersku, o vztahy Čechů a Maďarů, o to, kolik Čechů mluví francouzsky a jestli někdo rusky, bárina a neteře se zajímaly o Prágu.

Vladimír se dozvěděl, že oba synové Alejnikovových jsou v armádě, že k *ekonomii* patří ještě několik mlýnů a drobnějších usedlostí v okolí, že snachy teď budou na *ekonomii* celý týden, aby se osvěžily po zimě, a pak zase přijedou v létě, že bárina občas odjede do Melitopolu, aby dohlédla na tamní domácnost, a naopak bárin občas přijede sem na *ekonomii*, aby dohlédl na zdejší hospodářství. Pak Vladimír Ivanovič hrál na klavír, bárina se snachami si zazpívaly a hluboko po půlnoci byl pro Vladimíra Ivanoviče připraven pokoj v hostovském křídle domu.

Ráno se Vladimír oblékl zase do pracovního, ale ještě než vyšel z domu, zahlédla ho Duňaša a zahnala zpátky. „Takhle tady přece nemůžete chodit, Vladimíre Ivanoviči. A běžte ještě spát, vzbudím vás před snídaní." Vladimír Ivanovič se tedy vrátil do hostovského pokoje, převlékl se do kalhot zřejmě po jednom ze synů Alejnikových a do rubašky, lehl si na postel a připadal si jako v Jiříkově vidění.

Snídal jen s Alexejem Jefremovičem a Olgou Vasilevnou, snachy vstaly později, ale pak Vladimírovi ukázaly bárininu květinovou zahradu, ovocnou zahradu a zeleninovou zahradu. Po obě-

dě se bárin chystal na „inspekční" cestu po ostatních hospodářstvích *ekonomie* a chtěl vzít Vladimíra s sebou. Když se dozvěděl, že Vladimír neumí jezdit na koni, nevěřil svým uším. Nechal tedy jednoho koně zase odsedlat, se štolbou hned vybral koně, na kterém se Vladimír bude učit, a odjel sám, ale na svoji příští cestu už nechal zapřáhnout lehkou dvojku a Vladimíra vzal s sebou.

Alexej Jefremovič byl přísný, zdrženlivý aristokrat, ale svoje syny miloval a od té doby, co byli ve válce, se mu po nich stýskalo. Ve válce byli nejenom všichni mladí z jeho okruhu, i správce *ekonomie,* a tak se musel Alexej Jefremovič o *ekonomii* starat sám. Prochor byl samozřejmě k ničemu a bárin ho navíc nenáviděl a trpěl ho jenom z ohledů k Olze Vasilevně. Část své lásky k synům začal bárin přesouvat na Vladimíra. Měl potřebu si o starostech o *ekonomii* s někým povídat, bral Vladimíra všude s sebou, během dalších měsíců mu dával čím dál víc úkolů, ale i pravomocí, a zavolal si ho často večer k sobě do pracovny a probíral s ním svoje plány. Na začátku podzimu už Vladimír řídil celou *ekonomii* v podstatě sám. Najímal pomocnice do mlýnů, vyplácel je, dohlížel na přestavbu stáje a vedl celé účetnictví. Někdy přijížděl Alejnikov na *ekonomii*, někdy Vladimír jezdil za ním do Melitopolu, a tak byli neustále ve spojení.

Jezdit na koni se Vladimír učil rád, docela mu to šlo a po nějakém týdnu si už troufl vyjíždět ven

z *ekonomie* sám. Kůň se sice ještě občas vrátil domů mnohem dřív než Vladimír, ale to se stávalo čím dál méně a na podzim už jezdil na rodinné vyjížďky nebo za Alejnikovem do Melitopolu zcela sebevědomě, a dokonce se účastnil honu na lišku. Úplně mezi prvními se asi nehnal, ale rozhodně nezůstal tak pozadu, aby se ztratil. Stejně se naučil jezdit s kočárem a v zimě se saněmi.

Když byla na *ekonomii* i bárina se snachami, večery s rodinou Alejnikovových byly permanentními koncerty. Bárina z Melitopolu přivezla spousty not a Vladimír jim *hrál pro radost* nebo doprovázel jejich zpěv. Alejnikov chápal, že když Vladimír Ivanovič do noci hraje jeho drahé Olze Vasilevně, nemůže brzo ráno vstávat, nechával Vladimíra ráno dlouho spát, ale když už se mu to zdálo moc, poslal Duňašu *uvědomit Vladimíra Ivanoviče, že bárin se s ním už chystá odjet za prací*.

Vladimír svoji situaci na *ekonomii* bral se stejnou samozřejmostí, s jakou přišla. Seděl v Alejnikovově pracovně, psal bárinovi zprávu o uplynulém týdnu, když z přízemí uslyšel zoufalý křik Olgy Vasilevny. Vypadalo to vážně a bylo to ze zadní kuchyně. Vladimír seběhl po schodišti do haly, proběhl chodbou a vřítil se do kuchyně. Na zemi ležena Duňaša, nad ní klečela Olga Vasilevna a kolem nich byla plná podlaha horké zavařeniny.

„Duňaša umírá," křičela bárina. „Upadla a rozbila si hlavu! Ať jede Prochor pro doktora! Rychle!"

Vladimír si klekl k Duňaše, nadzdvihl jí hlavu a lehce prohmatal. Lebce nic nebylo, ale nalévala se jí pořádná boule pod temenem. „Vodu! Studenou vodu a hadr!"

Bárina vyskočila, oběhla louži zavařeniny ke kádi a namočila utěrku. Vladimír Duňaše opatrně setřel zavařeninu z ruky, ale opařená byla jen slabě. Pak jí začal utěrkou otírat tváře. Duňaša nic a bárina zase začala křičet „Prochore, rychle doktora!"

„Olgo Vasilevno, ticho!" Zvedl Duňaše nohy a opřel je o klečící bárinu. Duňaše se svezla sukně až na břicho.

„Tam nekoukej!" vyštěkla bárina, dala si její nohy do jedné ruky a druhou jí vytáhla sukni ke kolenům a prostrčila mezi nohama, aby zase nesjela dolů. Vladimír otíral Duňaše tváře a lehce je poplácával. Duňaša otevřela oči a probrala se. Chvíli u ní počkali a pak jí pomohli vstát. Duňaša totiž odstavovala z pece kastrol s horkou zavařeninou, vystříkla si jí trochu na ruku, lekla se, zavařeniny vystříklo víc a Duňaša uklouzla, naštěstí kastrol odhodila od sebe, ale když padala, uhodila se hlavou o roh stolu.

„Fuj, já se lekla," řekla bárina, „půjdeš si lehnout." Vzala Duňašu pod paží a odváděla ji pryč. Ve dveřích se zastavila, otočila se na Vladimíra a hlavou ukázala na ostatní kastroly na peci. „Prosím, míchejte to zatím!" Pak se otočila ještě jednou. „Hlavně odspodu, Vladimíre Ivanoviči."

Vladimír míchal zavařeninu v jednotlivých kastrolech a míchal ji odspodu. Bárina byla za chvíli zpátky, na tácek připravila šálek s čajem a šla zase za Duňašou. „Spí," řekla, když se vrátila, „ježíš, já se teda vylekala." Nechala Vladimíra míchat a utírala zavařeninu z podlahy.

„To je hezké, jak se o Duňašu staráte," řekl Vladimír.

Bárina mu vzala vařečku z ruky a začala míchat sama. „Když ona je tak strašně hodná."

„Má takovou čistou duši," řekl Vladimír.

Bárina chvíli beze slova míchala, pak se na Vladimíra podívala. „Duši?"

Překvapeně kroutila hlavou. Pak jí to nedalo. „Vladimíre Ivanoviči, vy myslíte, že má Duňaša duši?"

„Jak by mohla nemít duši?"

Bárina nabírala zavařeninu sběračkou a nalévala do malých lahviček. Nalila jich několik a pak se narovnala. „Vladimíre Ivanoviči, vy myslíte, že má Duňaša stejnou duši jako já?"

Vladimír se zasmál a přikývl. Bárina naplnila další řadu skleniček a rezolutně zavrtěla hlavou. „Ne! Tomu nevěřím," řekla a začala nalévat třetí řadu.

Vaření zavařenin byl pro bárinu obřad. Na zavařování kompotů a nakládání okurek jenom dohlížela, ale zavařeniny byly její láskou, vášní a posláním a nikoho k tomu nepustila. Dělala je ze

všeho, co se dalo rozvařit, ale nejradši z černého rybízu a lístků růží. To byl nejvyšší stupeň obřadu. Zavařeniny pro domácí potřebu plnila do velkých sklenic, ale plnila také desítky malých skleniček a ty pak rozdávala. Když s Alexejem Jefremovičem jeli k někomu na návštěvu, vždycky dlouze vybírala tu nejvhodnější, pak ji obřadně zabalila, převázala stuhou a vzala s sebou jako dárek. Každý podzim, když navařila nové, zavařeniny zbylé z předchozího roku rozdala sloužícím.

6.

Jelizaveta Alexandrovna švindlovala

V zimě byl na *ekonomii* klid, Vladimír vyjížděl ven za povinnostmi sotva dvakrát týdně, zbytek doby seděl v bárinově knihovně a četl. Alexej Jefremovič Alejnikov byl vzdělaný muž a nejenom v domě v Melitopolu, ale i na *ekonomii* měl velkou knihovnu. A Vladimír tedy četl a četl, až načetl podstatnou část ruské literatury a přišlo jaro a pak léto. Ne proto, že přišlo jaro a pak léto, ale proto, že mu prostě bylo dvaadvacet let, kdesi uvnitř sebe cítil cosi narůstajícího. V deníku tomu říkal *touha*.

Stál po straně mlatu a díval se, jak kluci pronásledují děvčata.

„Já tě nachytám," křičel tam rozdováděný kluk a hnal se za unikající sukní.

„Nenachytáš!" odpovídalo děvče a kličkovalo před ním. Kluk ji ale dohonil, prudce otočil k sobě

a přes tenkou letní sukni ji chytil za chloupky ohanbí a zatahal.

„Nachytal! Nachytal!" Všichni se smáli, kluci honili děvčata, děvčata vesele vříkala, a když některou kluk *nachytal*, děvče ho pevně chytlo za rozkrok, až vyjekl a pustil její sukni i s chloupky, co přes ni držel.

Vladimír stál po straně mlatu, díval se na ně a cítil strašnou *touhu*. *Touhu* k nevydržení. Chtěl také chytit nějakou dívku za chloupky ohanbí, toužil, aby také jeho některá z nich chytila za rozkrok. Jenže to nešlo. Neměl v sobě bezstarostnou spontánnost vesnických kluků, nebyl synem negramotného mužika.

„Rebjata, rabotať!" zavolal na ně a ukázal na hromadu odložených dřevěných vidlí. Chlapci i děvčata si je začali rozebírat a udýchaní se stavěli do řetězu, ve kterém přehazovali seno ze zadní části sýpky dopředu. Strašně toužil také chytit nějakou dívku za chloupky ohanbí. Tak moc, že se to propsalo až sem, do textu, který vzniká bez dvou let o celé století později. Nedovedl to nevyprávět mámě a máma to pak vyprávěla mně. Ale na to, aby ta historka přežila sto let, by samy chloupky v ohanbí nestačily, musely dostat kontext.

Olga Vasilevna vášnivě ráda hrála karty. Když byla s rodinou na *ekonomii*, tak večer co večer musel Vladimír buď hrát na klavír, nebo s bárinou a snachami do noci karty. Mladší ze snach,

Jelizaveta Alexandrovna, připadala Vladimírovi krásná, a možná i byla, ale určitě byla veselá a měla smysl pro humor. Při kartách zlobila. Nevím, jakou hru hráli, táta ji pojmenovával rusky a ztotožnit ji s něčím, co jsem znal, se mi nepodařilo, ale dalo se při ní trochu švindlovat. Táta hrál s bárinou proti snachám a Jelizaveta švindlovala.

„Jelizaveto Alexandrovno, vy švindlujete!" stěžoval si Vladimír.

„Nešvindluju."

Za chvíli Vladimír znovu. „Jelizaveto, vy švindlujete."

„Nešvindluju."

„Jelizaveto, švindlujete, počkejte, já vás nachytám!" A vtom všechno ztuhlo, druhá snacha pustila karty, Jelizaveta se začervenala, sklopila hlavu a Vladimír si vzpomněl na scénu s *nachytáním* a na to, jaký význam v ruštině to slovo zřejmě má. Vyděsil se a podíval na bárinu. Bárina přes obroučky brýlí mrskla očima po Jelizavetě a pak se podívala na Vladimíra.

„Vladimíre Ivanoviči, já myslím, že by jí to ani moc nevadilo," řekla přemýšlivým tónem a pokračovala ve hře.

Jelizaveta Alexandrovna Vladimírovi připadala krásná a zřejmě i Vladimír Ivanovič připadal Jelizavetě docela zajímavý. Při druhém letním pobytu na *ekonomii* mezi ní a Vladimírem došlo